

ای نام تو بهترین سرآغاز

قانون مدنی

قانون مدنی

۱۳۷۶ چاپ اول و دوم - ۱۳۷۷ چاپ سوم - ۱۳۷۸ چاپ چهارم و پنجم - ۱۳۷۹ چاپ ششم و هفتم - ۱۳۸۰ چاپ هشتم تا دهم - ۱۳۸۱ چاپ یازدهم تا سیزدهم - ۱۳۸۲ چاپ چهاردهم تا هفدهم - ۱۳۸۳ چاپ هجدهم تا بیست و چهارم - ۱۳۸۴ چاپ بیست و پنجم تا سی ام - ۱۳۸۵ چاپ سی و یکم تا سی و پنجم - ۱۳۸۶ چاپ سی و ششم تا چهل و دوم - ۱۳۸۷ چاپ چهل و سوم تا پنجاهم - ۱۳۸۸ چاپ پنجاه و یکم تا پنجاه و نهم - ۱۳۸۹ چاپ شصت تا شصت و هشتم - ۱۳۹۰ چاپ شصت و نهم تا هفتاد و هفتم - ۱۳۹۱ چاپ هفتاد و هشتم تا هشتاد و ششم - ۱۳۹۲ چاپ هشتاد و هفتم تا نود و چهارم - ۱۳۹۳ چاپ نود و پنجم و نود و ششم

عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور : قانون مدنی با آخرین اصلاحات و الحاقات و توضیحات
و معانی لغات واصطلاحات همراه با قانون مسئولیت
مدنی / تدوین جهانگیر منصور.
مشخصات نشر : تهران: نشر دیدار، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری : ۳ج. در یک مجلد (۲۹۷ ص.) : ۱۷×۱۱ س.م.
شابک : 978-600-104-078-8
وضعیت فهرست نویسی : فیبا.
یادداشت : چاپ نود و ششم.
موضوع : قانون مدنی - ایران.
شناسه افزوده : منصور، جهانگیر، ۱۳۲۰- ، گردآورنده.
رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ / ۸ / KM4۹۳
رده بندی دیویی : ۳۴۷/۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۶۷۹۶۲

قانون مدنی

جلد اول - جلد دوم - جلد سوم

با آخرین اصلاحات و الحاقات
و توضیحات و معانی لغات و اصطلاحات

همراه با
قانون مسئولیت مدنی

تدوین
جهانگیر منصور

نشر دیدار

www.didavarbook.com

info@didavarbook.com

قانون مدنی
با آخرین اصلاحات و الحاقات
و توضیحات و معانی لغات و اصطلاحات
همراه با

قانون مسئولیت مدنی
تدوین جهانگیر منصور

چاپ نود و ششم، ۱۳۹۳

۵۰۰۰ نسخه

حروفنگاری و صفحه‌آرایی: علم‌روز
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف‌نگار
حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است
مرکز پخش:

کتاب دیدآور

خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان روانمهر، پلاک ۸۴ ساختمان دیدآور، طبقه اول

تلفن ۶۶۹۵۴۷۴۸ (خط ۸) - تلفکس ۶۶۹۶۱۷۴۸

قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال

فهرست قانون مدنی

۱۳	تاریخچه قانون مدنی
۱۵	مقدمه: در انتشار و آثار و اجراء قوانین به طور عموم
جلد اول - در اموال ۱۹	
۱۹	کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی
۱۹	باب اول: در بیان انواع اموال
۱۹	فصل اول: در اموال غیرمنقول
۲۰	فصل دوم: در اموال منقوله
۲۱	فصل سوم: در اموالی که مالک خاص ندارد
۲۲	باب دوم: در حقوق مختلفه که برای اشخاص نسبت به اموال حاصل [می شود]
۲۲	فصل اول: در مالکیت
۲۴	فصل دوم: در حق انتفاع
۲۴	مبحث اول: در عمری و رقبی و سکنی
۲۶	مبحث دوم: در وقف
۳۱	مبحث سوم: در حق انتفاع از مباحات
۳۱	فصل سوم: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و در احکام و آثار [املاک نسبت به املاک مجاور]
۳۱	مبحث اول: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر
۳۴	مبحث دوم: در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور

۶ قانون مدنی

۳۸	مبحث سوم: در حریم املاک
۳۹	کتاب دوم: در اسباب تملک
۳۹	قسمت اول: در احیاء اراضی موات و حیازت اشیاء مباحه
۳۹	باب اول: در احیاء اراضی موات و مباحه
۴۰	باب دوم: در حیازت مباحات
۴۲	باب سوم: در معادن
۴۲	باب چهارم: در اشیاء پیدا شده و حیوانات ضاله
۴۲	فصل اول: در اشیاء پیدا شده
۴۴	فصل دوم: در حیوانات ضاله
۴۴	باب پنجم: در دقینه
۴۵	باب ششم: در شکار
۴۵	قسمت دوم: در عقود و معاملات و الزامات
۴۵	باب اول: در عقود و تعهدات به طور کلی
۴۶	فصل اول: در اقسام عقود و معاملات
۴۶	فصل دوم: در شرایط اساسی برای صحت معامله
۴۶	مبحث اول: در قصد طرفین و رضای آنها
۴۹	مبحث دوم: در اهلیت طرفین
۴۹	مبحث سوم: در مورد معامله
۴۹	مبحث چهارم: در جهت معامله
۵۰	فصل سوم: در اثر معاملات
۵۰	مبحث اول: در قواعد عمومی
۵۱	مبحث دوم: در خسارات حاصله از عدم اجرای تعهدات
۵۲	مبحث سوم: در اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث
۵۲	فصل چهارم: در بیان شرایطی که در ضمن عقد می شود
۵۲	مبحث اول: در اقسام شرط
۵۳	مبحث دوم: در احکام شرط
	فصل پنجم: در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است یا
۵۵	[معاملات فضولی]
۵۷	فصل ششم: در سقوط تعهدات

فهرست ۷

۵۷	مبحث اول: در وفاء به عهد
۶۰	مبحث دوم: در اقاله
۶۰	مبحث سوم: در ابراء
۶۱	مبحث چهارم: در تبدیل تعهد
۶۱	مبحث پنجم: در تهاتر
۶۲	مبحث ششم: مالکیت مافی‌الذمه
۶۲	باب دوم: در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل می‌شود
۶۲	فصل اول: کلیات
۶۳	فصل دوم: در ضمان قهری
۶۴	مبحث اول: در غصب
۶۷	مبحث دوم: در اتلاف
۶۷	مبحث سوم: در تسبیب
۶۸	مبحث چهارم: در استیفاء
۶۹	باب سوم: در عقود معینه مختلفه
۶۹	فصل اول: در بیع
۶۹	مبحث اول: در احکام بیع
۷۰	مبحث دوم: در طرفین معامله
۷۰	مبحث سوم: در مبیع
۷۲	مبحث چهارم: در آثار بیع
۷۳	فقره اول: در ملکیت مبیع و ثمن
۷۳	فقره دوم: در تسلیم
۷۶	فقره سوم: در ضمان درک
۷۷	فقره چهارم: در تأدیة ثمن
۷۷	مبحث پنجم: در خيارات و احکام راجعه به آن
۷۷	فقره اول: در خيارات
۷۸	اول: در خیار مجلس
۷۸	دوم: در خیار حیوان
۷۸	سوم: در خیار شرط
۷۸	چهارم: در خیار تأخیر ثمن

۸ قانون مدنی

۷۹	پنجم: در خیار رؤیت و تخلف وصف
۸۰	ششم: در خیار غبن
۸۱	هفتم: در خیار عیب
۸۳	هشتم: در خیار تدلیس
۸۴	نهم: در خیار تبعض صفقه
۸۴	دهم: در خیار تخلف شرط
۸۴	فقره دوم: در احکام خیارات به طور کلی
۸۶	فصل دوم: در بیع شرط
۸۷	فصل سوم: در معاوضه
۸۷	فصل چهارم: در اجاره
۸۷	مبحث اول: در اجاره اشیاء
۹۳	مبحث دوم: در اجاره حیوانات
۹۴	مبحث سوم: در اجاره اشخاص
۹۴	فقره اول: در اجاره خدمه و کارگر
۹۵	فقره دوم: در اجاره متصدی حمل و نقل
۹۵	فصل پنجم: در مزارعه و مساقات
۹۵	مبحث اول: در مزارعه
۹۸	مبحث دوم: در مساقات
۹۹	فصل ششم: در مضاربه
۱۰۱	فصل هفتم: در جماله
۱۰۲	فصل هشتم: در شرکت
۱۰۲	مبحث اول: در احکام شرکت
۱۰۴	مبحث دوم: در تقسیم اموال شرکت
۱۰۷	فصل نهم: در ودیعه
۱۰۷	مبحث اول: در کلیات
۱۰۷	مبحث دوم: در تعهدات امین
۱۱۰	مبحث سوم: در تعهدات امانت گذار
۱۱۰	فصل دهم: در عاریه
۱۱۲	فصل یازدهم: در قرض

فهرست ۹

۱۱۲	فصل دوازدهم: در قمار و گرویندی
۱۱۳	فصل سیزدهم: در وکالت
۱۱۳	مبحث اول: در کلیات
۱۱۴	مبحث دوم: در تعهدات وکیل
۱۱۵	مبحث سوم: در تعهدات موکل
۱۱۵	مبحث چهارم: در طرق مختلفه انقضاء وکالت
۱۱۶	فصل چهاردهم: در ضمان عقدی
۱۱۶	مبحث اول: در کلیات
۱۱۸	مبحث دوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون‌له
۱۱۹	مبحث سوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه
۱۲۰	مبحث چهارم: در اثر ضمان بین ضامنین
۱۲۱	فصل پانزدهم: در حواله
۱۲۲	فصل شانزدهم: در کفالت
۱۲۵	فصل هفدهم: در صلح
۱۲۷	فصل هجدهم: در رهن
۱۳۰	فصل نوزدهم: در هبه
۱۳۱	قسمت سوم: در اخذ به شفعه
۱۳۴	قسمت چهارم: در وصایا و ارث
۱۳۴	باب اول: در وصایا
۱۳۴	فصل اول: در کلیات
۱۳۵	فصل دوم: در موصی
۱۳۶	فصل سوم: در موصی‌به
۱۳۷	فصل چهارم: در موصی‌له
۱۳۷	فصل پنجم: در وصی
۱۳۸	باب دوم: در ارث
۱۳۸	فصل اول: در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراث
۱۳۹	فصل دوم: در تحقق ارث
۱۴۰	فصل سوم: در شرایط و جمله از موانع ارث
۱۴۲	فصل چهارم: در خجبت

۱۰ قانون مدنی

۱۴۴	فصل پنجم: در فرض و صاحبان فرض
۱۴۶	فصل ششم: در سهم الارث طبقات مختلفه وراث
۱۴۶	مبحث اول: در سهم الارث طبقه اول
۱۴۸	مبحث دوم: در سهم الارث طبقه دوم
۱۵۱	مبحث سوم: در سهم الارث وراث طبقه سوم
۱۵۳	مبحث چهارم: در میراث زوج و زوجه
۱۵۵	کتاب سوم: در مقررات مختلفه

جلد دوم - در اشخاص ۱۵۶

۱۵۶	کتاب اول: در کلیات
۱۵۹	کتاب دوم: در تابعیت
۱۶۷	کتاب سوم: در اسناد سجل احوال
۱۶۹	کتاب چهارم: در اقامتگاه
۱۷۰	کتاب پنجم: در غایب مفقودالاث
۱۷۴	کتاب ششم: در قرابت
۱۷۵	کتاب هفتم: در نکاح و طلاق
۱۷۵	باب اول: در نکاح
۱۷۵	فصل اول: در خواستگاری
۱۷۶	فصل دوم: قابلیت صحی برای ازدواج
۱۷۷	فصل سوم: در موانع نکاح
۱۸۰	فصل چهارم: شرایط صحت نکاح
۱۸۱	فصل پنجم: وکالت در نکاح
۱۸۲	فصل ششم: در نکاح منقطع
۱۸۲	فصل هفتم: در مهر
۱۸۵	فصل هشتم: در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر
۱۸۸	باب دوم: در انحلال عقد نکاح
۱۸۸	فصل اول: در مورد امکان فسخ نکاح
۱۹۱	فصل دوم: در طلاق

فهرست ۱۱

۱۹۱	مبحث اول: در کلیات
۱۹۲	مبحث دوم: در اقسام طلاق
۱۹۳	مبحث سوم: در عدّه
۱۹۴	کتاب هشتم: در اولاد
۱۹۴	باب اول: در نسب
۱۹۶	باب دوم: در نگاهداری و تربیت اطفال
۱۹۸	باب سوم: در ولایت قهری پدر و جد پدری
۲۰۰	کتاب نهم: در خانواده
۲۰۰	فصل اول: در الزام به انفاق
۲۰۳	کتاب دهم: در حجر و قیمومت
۲۰۳	فصل اول: در کلیات
۲۰۴	فصل دوم: در موارد نصب قیّم و ترتیب آن
۲۰۸	فصل سوم: در اختیارات و وظایف و مسئولیت قیّم و حدود آن، [نظارت مدعی‌العموم در امور صغار و مجانین و اشخاص غیررشید]
۲۱۱	فصل چهارم: در موارد عزل قیّم
۲۱۲	فصل پنجم: در خروج از تحت قیمومت

جلد سوم - در ادلّة اثبات دعوی ۲۱۳

۲۱۳	کتاب اول: در اقرار
۲۱۳	باب اول: در شرایط اقرار
۲۱۵	باب دوم: در آثار اقرار
۲۱۶	کتاب دوم: در اسناد
۲۲۰	کتاب سوم: در شهادت
۲۲۰	باب اول: در موارد شهادت
۲۲۲	باب دوم: در شرایط شهادت
۲۲۲	کتاب چهارم: در امارات
۲۲۳	کتاب پنجم: در قسم
۲۲۶	● قانون مسئولیت مدنی

۱۲ قانون مدنی

ضمائم ۲۳۱

- آئین‌نامه اجرائی قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۰۸۲) قانون مدنی ۲۳۳
- رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور (مهريه) ۲۳۴
- رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری (مهريه) ۲۴۵
- قانون استفساریه تبصره ذیل ماده (۱۰۸۲) قانون مدنی ۲۴۶
- رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور ۲۴۶
- رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ۲۴۷
- قانون اعتبار گواهی بنیاد شهید انقلاب اسلامی در خصوص حکم موت [فرضی غایبان مفقودالاثَر انقلاب اسلامی] ۲۴۸
- و دفاع مقدس در محاکم صالح ۲۴۸
- نظر مشورتی اداره حقوقی قوه قضائیه ۲۴۹
- نظریه اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه (ننقه) ۲۵۰
- نظریه اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه ۲۵۱
- نظریه اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه (ماترک) ۲۵۱
- قانون حق حضانت فرزندان صغیر یا محجور به مادران آنها ۲۵۲
- قانون واگذاری قیمومت محجوران تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور [به سازمان مذکور تا زمان تعیین قیم توسط دادگاه صالح] ۲۵۳

توضیحات و معانی لغات و اصطلاحات ۲۵۵

تاریخچه قانون مدنی

قانون مدنی در سه دوره قانون‌گذاری به تصویب رسیده است: جلد اول از ماده ۱ الی ۹۵۵ در دوره ششم قانون‌گذاری به تاریخ هجدهم اردیبهشت ماه ۱۳۰۷ و جلد دوم از ماده ۹۵۶ الی ۱۲۰۶ در دوره نهم قانون‌گذاری: از ماده ۹۵۶ تا ۹۷۵ در ششم بهمن ماه ۱۳۱۳ و از ماده ۹۷۶ تا ۱۰۳۰ در بیست و هفتم بهمن ماه ۱۳۱۳ و از ماده ۱۰۳۱ تا ۱۰۶۱ در بیست و یکم اسفندماه ۱۳۱۳ و از ماده ۱۰۶۲ تا ۱۱۱۹ در هفدهم فروردین ماه ۱۳۱۴ و از ماده ۱۱۲۰ تا ۱۱۵۷ در بیستم فروردین ماه ۱۳۱۴ و از ماده ۱۱۵۸ تا ۱۲۰۶ در نوزدهم فروردین ماه ۱۳۱۴ و از ماده ۱۲۰۷ تا ۱۳۳۵ در دوره دهم قانون‌گذاری: از ماده ۱۲۰۷ تا ۱۲۵۶ در اول مهرماه ۱۳۱۴ و جلد سوم از ماده ۱۲۵۷ تا ۱۲۸۳ در سیزدهم مهرماه ۱۳۱۴ و از ماده ۱۲۸۴ تا ۱۳۳۵ در هشتم آبان ماه ۱۳۱۴ از تصویب مجلس شورای ملی گذشت.

در طول سال‌های تا پیروزی انقلاب اسلامی بعضی الحاقات و اصلاحات در آن صورت گرفته است:

الف - لایحه قانونی اصلاح تبصره ۹۸۸ و الحاق یک تبصره

۱۴ قانون مدنی

به ماده ۹۸۹ مصوب ۱۳۳۷/۱۱/۱۱.

ب- قانون اصلاح ماده ۲ قانون مدنی مصوب ۱۳۴۸/۸/۲۹.

ج- قانون اصلاح ماده ۹۷۷ و تبصره ماده ۹۸۸ مصوب ۱۳۴۸/۱۱/۲۷.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز اصلاحات و الحاقات در قانون مدنی به عمل آمده است:

- ابتدا قانون اصلاح موادی از قانون مدنی مصوب ۱۳۶۱/۱۰/۸

که به طور آزمایشی برای مدت ۵ سال به تصویب رسید و سپس در ۱۳۷۰/۸/۱۴ تحت عنوان اصلاح موادی از قانون مدنی با تغییراتی در مفاد یا عبارات، قانون مذکور به تصویب نهایی رسید.

- الحاق یک تبصره به ماده ۱۰۸۲ مصوب ۱۳۷۶/۴/۲۹.

- اصلاح ماده ۱۱۷۳ مصوب ۱۳۷۶/۸/۱۱.

- اصلاح ماده ۱۱۸۴ مصوب ۱۳۷۹/۳/۱.

- اصلاح ماده ۱۰۴۱ مصوب ۱۳۷۹/۹/۲۷ مجلس شورای

اسلامی و تصویب ۱۳۸۱/۴/۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام.

- الحاق یک تبصره به ماده ۱۱۳۰ مصوب ۱۳۷۹/۷/۳ مجلس

شورای اسلامی و تصویب ۱۳۸۱/۴/۲۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام.

- اصلاح ماده ۱۱۰۷ و ۱۱۱۰ و ۱۱۳۳ و الحاق یک تبصره

به ماده ۱۱۳۳ مصوب ۱۳۸۱/۸/۱۹.

- اصلاح ماده ۱۱۶۹ و الحاق یک تبصره به آن مصوب

۱۳۸۲/۵/۶ مجلس شورای اسلامی و تصویب ۱۳۸۲/۹/۸ مجمع

تشخیص مصلحت نظام.

کلیه تغییرات و اصلاحات و الحاقات، در متن قانونی مدنی

گنجانده شده و به تاریخ تصویب آنها در پاورقی‌ها اشاره شده است.

مقدمه

در انتشار و آثار و اجراء قوانين به طور عموم

ماده ۱ مصوبات مجلس شورای اسلامی و نتیجه همه‌پرسی پس از طی مراحل قانونی به رئیس‌جمهور ابلاغ می‌شود. رئیس‌جمهور باید ظرف مدت پنج روز آن را امضاء و به مجریان ابلاغ نماید و دستور انتشار آن را صادر کند و روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت پس از ابلاغ منتشر نماید.^۱

تبصره در صورت استنکاف رئیس‌جمهور از امضاء یا ابلاغ در مدت مذکور در این ماده به دستور رئیس مجلس شورای اسلامی روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت مصوبه را چاپ و منتشر نماید.

ماده ۲ قوانین ۱۵ روز پس از انتشار، در سراسر کشور

۱. اصلاحی به موجب «قانون اصلاح موادی از قانون مدنی» مصوب ۱۳۷۰/۸/۱۴ مجلس شورای اسلامی (روزنامه رسمی ۱۳۶۱۴-۱۳۷۰/۹/۱۱).

ماده مذکور قبلاً به موجب «قانون اصلاح موادی از قانون مدنی» مصوب ۱۳۶۱/۱۰/۸ به شرح ذیل اصلاح شده بود:

ماده ۱ - مصوبات مجلس شورای اسلامی به رئیس‌جمهور ابلاغ و رئیس‌جمهور باید ظرف ۵ روز آن را امضاء و به دولت ابلاغ نموده و دولت موظف است ظرف مدت ۴۸ ساعت آن را منتشر نماید.

تبصره - در صورت استنکاف رئیس‌جمهور از امضاء یا ابلاغ به دولت در مهلت مقرر دولت موظف است مصوبه یا نتیجه همه‌پرسی را پس از انقضای مدت مذکور ظرف چهل و هشت ساعت منتشر نماید.

۲. اصلاحی مصوب ۱۳۴۸/۸/۲۹ (روزنامه رسمی ۷۲۴۲-۱۳۴۸/۹/۲۵).

۱۶ قانون مدنی

لازم‌الاجرا است^۱ مگر آنکه در خود قانون، ترتیب خاصی برای موقع اجراء مقرر شده باشد.^۲

ماده ۳ انتشار قوانین باید در روزنامه رسمی به عمل آید.

ماده ۴ اثر قانون نسبت به آتیه است و قانون نسبت به ماقبل خود اثر ندارد مگر اینکه در خود قانون، مقررات خاصی نسبت به این موضوع اتخاذ شده باشد.

ماده ۵ کلیه سکنه ایران اعم از اتباع داخله و خارجه مطیع قوانین ایران خواهند بود مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد.

ماده ۶ قوانین مربوط به احوال شخصیه از قبیل نکاح و طلاق و اهلیت اشخاص و ارث در مورد کلیه اتباع ایران ولو اینکه مقیم در خارج باشند مجری خواهد بود.

ماده ۷ اتباع خارجه مقیم در خاک ایران از حیث مسائل مربوطه به احوال شخصیه و اهلیت خود و همچنین از حیث حقوق ارثیه در حدود معاهدات مطیع قوانین و مقررات دولت متبوع خود خواهند بود.

ماده ۸ اموال غیرمنقول که اتباع خارجه در ایران بر طبق عهود تملک کرده یا می‌کنند از هر جهت تابع قوانین ایران خواهد بود.

۱. متن ماده ۲ مصوب ۱۳۰۷:

ماده ۲ - قوانین در تهران ۱۰ روز پس از انتشار و در ولایات بعد از انقضاء مدت زبور به اضافه یک روز برای هر ۶ فرسخ مسافت تا تهران، لازم‌الاجرا است مگر اینکه خود قانون، ترتیب خاصی برای موقع اجراء مقرر کرده باشد.

قانون مستثنی بودن مصوبات مربوط به آئین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی از موضوع ماده ۲ قانون مدنی مصوب ۷۲/۱۰/۷ مجلس شورای اسلامی:

ماده واحده کلیه مصوبات راجع به آئین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی بلافاصله پس از تصویب نهائی لازم‌الاجراست. این حکم در مورد این ماده واحده نیز مجری خواهد بود.

۲. روزنامه رسمی ۱۳۲۸-۱۳۷۲/۱۰/۱۸.

مقدمه ۱۷

ماده ۹۵۶ مقررات عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است.

ماده ۱۰۵۵ قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده‌اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است.

کتاب اول - در بیان اموال و مالکیت به طور کلی

باب اول - در بیان انواع اموال

ماده ۱۱ اموال بر دو قسم است منقول و غیرمنقول.

فصل اول - در اموال غیرمنقول

ماده ۱۲ مال غیرمنقول آن است که از محلی به محل دیگر نتوان نقل نمود اعم از اینکه استقرار آن ذاتی باشد یا به واسطه عمل انسان به نحوی که نقل آن مستلزم خرابی یا نقص خود مال یا محل آن شود.

ماده ۱۳ اراضی و ابنیه و آسیا و هرچه که در بنا منصوب و عرفاً جزء بنا محسوب می شود غیرمنقول است و همچنین است لوله ها که برای جریان آب یا مقاصد دیگر در زمین یا بنا کشیده شده باشند.

ماده ۱۴ آینه و پرده نقاشی و مجسمه و امثال آنها در صورتی که در بنا یا زمین به کار رفته باشد به طوری که نقل آن موجب نقص یا خرابی خود آن یا محل آن بشود غیرمنقول است.

۲۰ قانون مدنی

ماده ۱۵ ثمره و حاصل، مادام که چیده یا درو نشده است غیرمنقول است اگر قسمتی از آن چیده یا درو شده باشد تنها آن قسمت منقول است.

ماده ۱۶ مطلق اشجار و شاخه‌های آن و نهال و قلمه مادام که بریده یا کنده نشده است غیرمنقول است.

ماده ۱۷ حیوانات و اشیائی که مالک آن را برای عمل زراعت اختصاص داده باشد از قبیل گاو و گاومیش و ماشین و اسباب و ادوات زراعت و تخم و غیره و به طور کلی هر مال منقول که برای استفاده از عمل زراعت لازم و مالک آن را به این امر تخصیص داده باشد از جهت صلاحیت محاکم و توقیف اموال جزو ملک محسوب و در حکم مال غیرمنقول است و همچنین است تلمبه و گاو و یا حیوان دیگری که برای آبیاری زراعت یا خانه و باغ اختصاص داده شده است.

ماده ۱۸ حق انتفاع از اشیاء غیرمنقوله مثل حق عمری و سکنی و همچنین حق ارتفاق نسبت به ملک غیر از قبیل حق العبور و حق المجری و دعاوی راجعه به اموال غیرمنقوله از قبیل تقاضای خلع ید و امثال آن تابع اموال غیرمنقول است.

فصل دوم - در اموال منقوله

ماده ۱۹ اشیائی که نقل آن از محلی به محل دیگر ممکن باشد بدون اینکه به خود یا محل آن خرابی وارد آید منقول است.

ماده ۲۰ کلیه دیون از قبیل قرض و ثمن مبیع و مال الاجاره عین مستاجر از حیث صلاحیت محاکم در حکم منقول است ولو اینکه مبیع یا عین مستاجر از اموال غیرمنقوله باشد.

۲۹۴ قانون مدنی

خواهند، پس اگر قسم یاد نکنند و رد قسم به مدعی ننمایند او ناکل است.

نحو

– راه، طریق.

– طرز، شیوه، اسلوب.

نزع

کندن چیزی را از جایی.

نسب

رابطه شخصی به دیگری از طریق ولادت، خواه به او منتهی شود (مانند منتهی شدن پسر به پدر) خواه طرفین رابطه خویشاوندی به ثالث منتهی شوند مانند دو برادر که به پدر یا مادر منتهی می‌شوند.

نسب در خط مستقیم

قربانی نسبی که به وسیله ولادت یکی از دیگری حاصل شود، مانند قربانت جد نسبت به نوه و برعکس. قربانت عمودی عنوان دیگر آن است که خود به صعودی و نزولی تقسیم می‌شود.

نشوز

– ناسازگاری کردن زن با شوهر خود.
– ناسازگاری زن.

– عدم اجرای وظایف زوجیت از طرف زن بدون وجود مانع شرعی و قانونی، که در این صورت وی استحقاق نفقه نخواهد داشت = ناشزه.

نصف

– یک‌دوم، دو یک.

نصیب

– سهم کسی از چیزی، بهره، حصه.
– اقبال، بخت، طالع.

نفاس

خونی که پس از زائیدن از زن خارج می‌شود.

نفس

– تن، جسد، کالبد.
– روح، روان.
– شخص انسان، ذات.

نفقه

آنچه صرف هزینه زندگی عیال و اولاد کنند، هزینه زندگی زن و فرزندان.

نفی ولد

اگر زن فرزندی بیاورد و زوج اقرار کند که فرزند اوست نمی‌تواند بعد از این اقرار نفی کند زیرا با اقرار برای مولود

وصایت	حقوقی ایجاد می‌شود ناشی از نسب و پس از اقرار حقوق فرزند به عهده پدر مستقر می‌گردد. در مورد اقرار به طور کلی آنچه که موجد حق است قابل رجوع نیست.
عبارت است از این که شخصی به موجب وصیت یک یا چند نفر را برای امر یا امور یا تصرفاتی نسبت به بعد از فوت خود مأمور کند.	
وصی	نکاح منقطع
عامل به وصیت، سرپرست شرعی.	نکاحی که برای مدت معین باشد.
وضع	نمات
- نهادن چیزی را در جایی، قرار دادن.	- افزودنی‌ها، اضافه شدن‌ها، رشد و نمو یافته‌ها.
- ایجاد کردن.	- زیاد شدن، کثیر گردیدن، ارتفاع گرفتن.
- کم کردن، کاستن.	
- در فقه: معنی مصدری، یعنی قرار دادن لفظ در ازاء معنای مخصوص که آن را اصطلاحاً نوعی تعهد یا قرارداد می‌شمارند.	★
وفاء	واهب
- به سر بردن عهد و پیمان.	تملیک‌کننده مجانی مال به دیگری، طرف عقد هبه.
- انجام پذیرفتن.	وجوب
- دوستی، صمیمیت.	لازم بودن، ضرورت داشتن.
- پیمان، عهد.	وجه ملزم
وفاء به عهد	مقصود از وجه ملزم عمل حقوقی است که موجب تعهد گردد مثلاً وکالت دادن ضمن عقد لازم، مصداق وجه ملزم است پس وجه ملزم یعنی صورت الزام‌آور.
عمل تعهد بر طبق تعهد را گویند.	

وقف

عقدی است که به موجب آن مالک، عین مال معینی از اموال خود را از نقل و انتقال مصون کرده (حبس می‌کند) و منافع آن را در اختیار شخص یا اشخاص یا مصرف معین می‌گذارد.

وقف بر نفس

هرگاه موقوف علیه وقف، شخص یا اشخاص حقیقی باشند در این صورت اگر واقف هم موقوف علیه قرار گیرد این وقف را وقف بر نفس نامند که باطل است اما اگر وقف بر شخص حقوقی کند یعنی وقف بر مصارف عام کرده و خود هم استفاده کند اشکالی ندارد مانند این که شخصی قریه‌ای را وقف بر دانشگاه کند و خود او هم استاد یا دانشجوی دانشگاه باشد.

ولات

– جمع والی است.
– در معنی اخص به معنی فرمانداران است یعنی کسانی که از نظر کشوری حاکم بر ناحیه‌ای هستند که از شهر

بزرگ‌تر و از ایالت کوچک‌تر است.

ولایت قهری

ولایت قهری، یعنی ولایت اجباری طفل با پدر و جد اوست و «ولی» نمی‌تواند از دخالت در داری طفل خودداری کند. معنای ولایت حق تصرف در مال طفل و اعمال نظر در مصالح طفل است.

ولی

کسی که به حکم قانون اختیار دیگری یا دیگران را در قسمتی از امور دارا می‌باشد، خواه در امور خصوصی (مانند ولایت پدر و جد نسبت به صغیر) و خواه در امور عمومی مانند اختیار هر یک از کارمندان دولت در حدود شغل خود.

★

هدم

– خراب کردن، ویران کردن.
– خرابی، ویرانی.

★

ید

– دست.
– قدرت، سلطه، نفوذ.